

ACTUALIZAREA SINELUI LA TINERII EX-DEȚINUȚI SELF-ACTUALIZATION IN YOUNG EX-DETAINEES

CZU 159.923

Plămădeală Victoria, lector superior UPS „Ion Creangă”

Summary

This article reveals the issue of self-actualization of young ex-detainees. A survey of 54 young ex-detainees aged 20-30 in Chisinau revealed low scores for almost all parameters of self-actualization. Positive changes to worldviews, personal development of ex-prisoners following the implementation of release training programs can be distorted or even destroyed during the post-detention period, since convicted offenders are not able to solve independently the problems of social and professional integration. In our vision, it is necessary to implement a psychosocial intervention program, organized in the form of training with the aim of developing self-actualization parameters within the pre-release and post-detention period program for detained persons, which in turn would facilitate their social and professional reintegration, and will combat repeat offenses.

Keywords: young ex-detainees, probation, parameters of self-actualization, social reintegration

Adnotare

Articolul de față dezvăluie problema actualizării sinelui a tinerilor ex-deținuți. Studiul efectuat pe un eșantion de 54 tineri ex-deținuți, bărbați cu vârsta cuprinsă între 20-30 ani din Chișinău a evidențiat scoruri scăzute la aproape toți parametrii actualizării sinelui. Modificările pozitive a viziunilor asupra lumii, a dezvoltării personale a ex-deținuților atinse în urma aplicării programelor de pregătire pentru liberare pot fi deformate sau chiar distruse în perioada de post-detenență, deoarece persoanele condamnate după expirarea pedepsei nu sunt capabile a rezolva independent problemele de integrare socială și profesională. În viziunea noastră este necesar implementarea unui program de intervenție psihosocială, organizat sub formă de training, cu scopul dezvoltării parametrilor de autoactualizare în cadrul programului de pregătire pentru liberare a persoanelor aflate în detenție, dar și în perioada postdetenență, care ar facilita reintegrarea socială și profesională a acestora, ceea ce la rândul său va combate recidiva.

Cuvinte cheie: tineri ex-deținuți, probațiune, parametrii actualizării sinelui, reintegrare socială

Introducere

Conform datelor statistice a Departamentului Instituțiilor Penitenciare în cele 18 instituții penitenciare din RM la 01 aprilie 2017 numărul persoanelor private de libertate după infracțiuni este de 6315 persoane dintre care cu antecedente penale 3571 [9]. Cel mai trist este, că numărul deținuților cu vârsta cuprinsă între 18-30 ani este cel mai mare – 2222 de persoane. Numărul total de deținuți eliberați din penitenciare în anul 2016 a fost de 3862 persoane. [ibidem]. Statisticile atestă că circa 50% dintre persoanele private de libertate din Moldova comit infracțiuni repetat [5].

Adoptarea în anul 1999 a unei legi specializate – Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile privative de libertate, în 2008 a Legii cu privire la probațiune, a Legii privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor, precum și elaborarea și adoptarea altor acte subordonate (regulamente, instrucțiuni, ordine etc.) reprezintă inițiative salutabile și oportune în vederea combaterii recidivei infracționale [2,3,6].

Probațiunea presupune evaluarea psihosocială, controlul persoanelor aflate în conflict cu legea penală și resocializarea lor, adaptarea persoanelor liberate din locurile de detenție pentru preîntâmpinarea săvârșirii de noi infracțiuni [3].

Conform Regulamentului privind activitatea consilierilor de probațiune la pregătirea pentru liberare și reintegrare socială a deținuților din 10.12.2013, consilierul de probațiune efectuează evaluarea psihologică a deținutului în cadrul programului de pregătire pentru liberare a persoanelor aflate în detenție. Pregătire pentru eliberare a deținuților are ca scop sprijinirea acestora în vederea unei cât mai bune reintegrării sociale și profesionale, ajutându-le în rezolvarea problemelor legate de situația lor socială sau viața personală [6].

Combaterea recidivei infracționale este asociată cu integrarea socială a persoanelor ex-deținute și adaptarea acestora la condițiile vieții în libertate. O mare importanță pentru soluționarea acestor probleme sociale este studierea personalității ex-deținutului în momentul eliberării sale.

Experiența lucrătorilor din penitenciare arată că modificările pozitive a viziunilor asupra lumii, a dezvoltării personale a ex-deținuților atinse în urma aplicării programelor de pregătire pentru liberare pot fi deformate sau chiar distruse în perioada de post-detenție. Această circumstanță se explică prin faptul că persoanele condamnate după expirarea pedepsei nu sunt eliberate doar din locul detenției, cât și dintr-un sistem penitenciar complex de control social și corecție a comportamentului, dar a rezolva independent diverse probleme sociale mulți din ex-deținuți pur și simplu nu știu cum. De aceea, problema creării condițiilor și motivațiilor pentru formarea treptată a procesului de actualizare a sinelui este o prioritate în activitatea consilierilor de probațiune [7]. Pentru actualizarea sinelui, individual trebuie să poată depăși barierele care apar în calea vieții sale, să fie perseverent în atingerea perspectivelor sociale și dezvoltarea potențialul său.

Termenul de auto-actualizare a fost introdus în literatura de specialitate de Kurt Goldstein și preluat de Maslow (1987), care descrie acest concept ca fiind dorința de împlinire de sine a oamenilor, mai exact de a-și atinge potențialul maxim în conformitate cu predispoziția naturală. Această tendință poate fi descrisă drept dorința de a deveni tot mai mult ceea ce este persoana în toată specificitatea ei, de a deveni tot ce poate deveni [4].

Scopul și metodologia cercetării

În urma celor expuse anterior, am inițiat un studiu cu scopul de a identifica nivelul de actualizare a sinelui la tinerii ex-deținuți, fapt ce a permite ulterior prin program special de

intervenție psihosocială, producerea de schimbări la nivelul actualizării sinelui, având drept efect facilitarea integrării sociale a acestora.

La experimentul de constatare au participat 54 tineri ex-deținuți, bărbați cu vârsta cuprinsă între 20-30 ani, beneficiari ai Biroului de probațiune sect. Botanica, mun. Chișinău.

Colectarea datelor privind actualizarea sinelui la tinerii ex-deținuți a fost efectuată prin utilizarea Testului SAMOAL (POI/Personal Orientation Inventory elaborat de Everett Shostrom (1968) și adaptat de Калина Н.Ф. și Лазукин А.В.) [1, 8].

Testul SAMOAL a fost folosit în cercetare pentru stabilirea nivelului actualizării sinelui. Metoda a fost adaptată de către Калина Н.Ф. care a luat în considerare particularitățile specifice ale actualizării sinelui în spațiu exsovietic. Au fost realizate schimbări semnificative la nivelul structurii (tipurile de scale), și conținutului. Prima versiune a fost creată în 1993-1994, la standardizarea și validarea căreia a participat psihologul Лазукин А.В. Testul este compus din 100 de întrebări fiecare conținând două răspunsuri alternative. Astfel, subiectul cercetării poate alege o variantă. Testul SAMOAL este un instrument care poate măsura nivelul general al actualizării sinelui și totodată, indicii unor aspecte separate ale autoactualizării, reflectate în 11 scale: *competența temporală, valorile umane, viziunea asupra naturii umane, nevoia de cunoaștere/trebuințe cognitive, creativitatea, autonomia, spontaneitatea, înțelegerea de sine, simpatia de sine, sociabilitatea, flexibilitatea.*

Unele scale ale testului SAMOAL conțin 10, iar altele – 15 puncte. De aceea, pentru a obține rezultate comparabile, datele în baza scalelor, care conțin 10 puncte, înainte de a începe analiza statistică a datelor, au fost înmulțite cu 1,5. Punctajul maxim al fiecărei scale este 15, cel minimal – 0. Importanța maximă al indicelui general al autoactualizării este egală cu 100 puncte. Cu cât este mai mare punctajul la o scală, cu atât este mai evidențiat acest parametru al autoactualizării sinelui. Rezultatele obținute nu ne permit să determinăm uniforme limitele între nivelul înalt, mediu și scăzut al autoactualizării. Totuși, indicii SAMOAL ai personalității autoactualizate nici într-un caz nu trebuie să atingă limita. Valorile limită la parametrii SAMOAL Everett Shostrom a numit acest fenomen *pseudoactualizare*, indică o influență mare asupra rezultatelor a factorului dezirabilității sociale sau dat fiind intențiile persoanelor supuse cercetării de a se prezenta într-o lumină mai favorabilă. Potrivit lui Shostrom Ev., majoritatea persoanelor cu tendințe de autoactualizare demonstrează niște rezultate între 50 și 65 puncte în baza coeficientului general al autoactualizării [8].

Rezultate și discuții

Scopul cercetării a fost determinarea nivelului de actualizare a sinelui la tinerii ex-deținuți. Mediile parametrilor actualizării sinelui la persoanele cercetate au fost calculate pentru a determina valorile actualizării sinelui pentru fiecare parametru în parte. În conformitate cu acesta prezentăm rezultatele obținute.

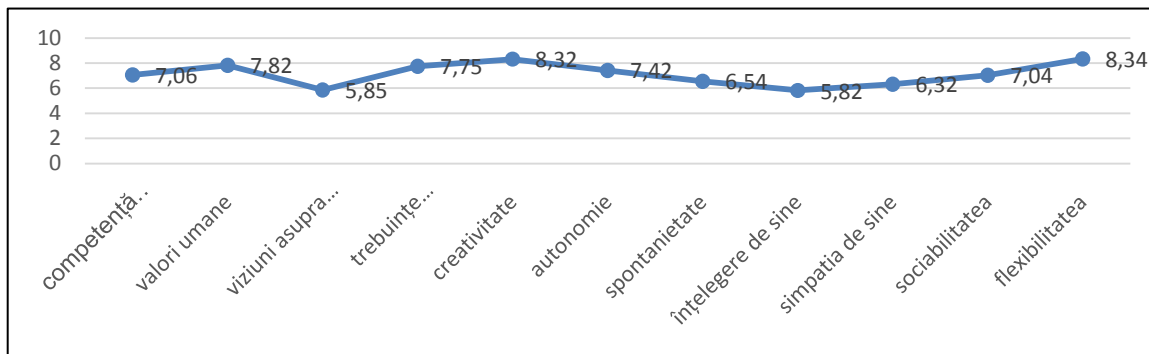

Fig. 1. Valorile medii pentru parametrii actualizării sinelui la tinerii ex-deținuți

Valorile medii indică că tinerii au cele mai mici medii începând cu înțelegere de sine 5,82 un. medii; viziuni asupra maturii umane 5,85 un. medii; urmate de simpatie de sine 6,32 un. medii; spontaneitate 6,54 un. medii; sociabilitate 7,04 un. medii; competență temporală 7,06 un. medii; autonomie 7,42 un. medii; trebuințe cognitive 7,75 un. medii; valori umane 7,82 un. medii; creativitate 8,32 un. medii; flexibilitate 8,34 un. medii. Deși parametrii flexibilitate (cu cea mai mare medie la subiecții cercetați), creativitatea, valori umane, trebuințele cognitive, competență temporală, au valori înalte, totuși acești parametri pot fi dezvoltati în continuare, deoarece conform testului valoarea maximă poate fi de 15 unități medii.

Cea mai mică valoare medie o întâlnim la variabila *înțelegere de sine*, la fel mica este valoarea medie la *simpatia de sine*, aceste scale descriu capacitatea tinerilor să fie orientați spre cunoașterea propriilor dorințe și spre realizarea acestora, sensibilitatea față de nevoile sale. Subiecții cu valori mici la aceste scale posedă bariere psihologice instalate care îi separă de propria natură, raportându-se la niște standarde străine, mai mult ca atât, posedă o conștientizare negativă a concepției despre sine, ceea ce îi încurcă să se autoaprecieze adecvat. Înțelegerea de sine și simpatia de sine fac parte din nevoile de stimă și recunoaștere.

Maslow A. a identificat două forme de bază ale nevoilor de stimă și recunoaștere: externe și interne. Componenta externă este reprezentată de nevoia de atenție și acceptare din partea altora. Forma internă a stimei, care, în viziunea lui Maslow A. este cea mai importantă, este reprezentată de nevoia de stimă de sine. Aceasta este alimentată de abilitățile noastre interne și de experiențele de viață și nu depinde de opinia celorlalți despre noi. Stima de sine înglobează părerile pe care le are cineva despre propria sa valoare [8].

Valoarea scăzută este prezentă și la scala *viziuni asupra naturii umane*. Această scală descrie credința în oameni, în puterea capacităților umane. Rata scăzută la această variabilă indică dezadaptarea socială, manifestată prin relații interpersonale tensionate, cauzate de neîncrederea în onestitate, corectitudine, bunăvoință [4, p.302].

Spontaneitate - o calitate care rezultă din încrederea în sine și încrederea în lumea din jur și reflectă valori precum libertatea, naturalețea, libertinismul. Maslow A. menționa că oamenii aflați în cursul actualizării sinelui pot fi descriși ca ființe relativ spontane în comportament și chiar și mai spontane în ceea ce privește viața lor lăuntrică, în gânduri, impulsuri. Comportamentul lor este marcat de simplitate și naturalețe, și de lipsa artificialității și a eforturilor de a obține o anumită reacție din partea celorlalți. Impulsurile, gândurile și conștiința lor sunt neconvenționale, spontane și naturale. Ei sunt înstrăinați de convențiile obișnuite, ipocrizie, minciunile și inconsecvențele acceptate în mod normal ale vieții sociale [4, p.305].

Referitor la *spontaneitate* - putem spune că și la acest parametru tinerii ex-deținuți au demonstrat valori scăzute, ceea ce indică greutatea în procesul de luare a deciziilor, ca urmare a neîncrederii în sine și lumea exterioară, gândire negativă.

În viziunea lui Maslow A. *autonomia* este indispensabilă procesului de actualizare a sinelui. Persoanele cu tendințe de actualizare a sinelui sunt stimulați de motivația dezvoltării, satisfacțiile lor principale nu depind de lumea reală, de alți oameni sau de cultura din care fac parte, de mijloacele pentru atingerea scopurilor, sau în general de satisfacții extrinseci. Dezvoltarea și evoluția lor continuă depind de propriile potențiale și resurse. Independența față de mediu presupune o relativă stabilitate în fața loviturilor, piedicilor, privațiunilor, frustrărilor. *Autonomia* reprezintă dragostea de viață, independență, maturitate [4, p.313]. Valorile scăzute manifestate de către respondenți denotă faptul că tinerii ex-deținuți au nevoie de mai multă autonomie.

Sociabilitatea contribuie la o bună realizare a celorlalți parametri ai actualizării sinelui, măsurând capacitatea persoanei de a stabili relații solide și prietenoase cu ceilalți și predispunând la contacte reciproc avantajoase și plăcute cu alte persoane. În viziunea lui Maslow A. persoanele aflate pe calea actualizării sinelui au capacitatea de a se bucura de realizările partenerului, în loc să se simtă amenințați. Ei își respectă într-adevăr partenerii într-un mod esențial, foarte profund, cu foarte multe implicații [4, p.321].

Flexibilitatea în gândire extinde capacitatea de problematizare în moduri care combat și pot învinge chiar și cele mai aprige dileme. Gândirea creativă și schimbarea de perspectivă prezintă de multe ori un potențial latent. Importanța flexibilității în gândire este enormă.

Gândirea unidimensională îi face pe oameni să se simtă blocați în presupuneri în loc să-și deschidă mințile unor noi perspective. Adesea presupunem că oamenii privesc lucrurile din aceleași unghiuri ca și noi, așa apar neînțelegerile la nivel interpersonal. Flexibilitatea în gândire ne permite să privim cu ochi proaspeți și să găsim răspunsuri la cele mai complicate situații [4, p.314].

Valorile indicate la parametrii *flexibilitate și sociabilitate* indică că tinerii au nevoie de abilități de comunicare eficientă, gândire creativă fără a fi blocați în stereotipuri.

Valorile medii constatate la scala *competență temporală* semnifică că tinerii ex-deținuți posedă abilități scăzute pentru a trăi viața „aici și acum”, nu sunt prezenți în viața zi de zi, ușor emit judecăți și mai greu se concentrează pe momentul prezent și pe senzațiile simțite chiar acum.

Competența temporală ajută individul să devină mai conștient de ceea ce-l înconjoară, să accepte lucrurile așa cum sunt, deoarece limitează interpretarea și subiectivitatea, gândurile obsesive și ruminările nesănătoase, fortifică sănătatea mintală, stimulează abilitatea de a trăi „concentrați pe prezent (mindful)”, ceea ce ne face capabili să ne ajustăm eficient la stres [8].

Scala *valori umane* descrie capacitatea individului de a împărtăși valorile personalității în procesul actualizării sinelui cum ar fi adevărul, bunătatea, frumusețea, integritatea, lipsa dualității, vitalitatea, unicitatea, perfecțiunea, realizarea, justiția, ordinea, simplitatea. Un scor mare pe această scală indică dorința relațiilor sănătoase cu oamenii, fiind departe de dorința de a manipula oamenii [4, 334]. Valorile medii constatate la această scală indică necesitatea de a dezvolta credința ex-deținuților în adevăr, ordine, bunătate.

În opinia lui Maslow A. *creativitatea și trebuințele cognitive* sunt atribute indispensabile ale actualizării sinelui. Creativitatea poate fi numită atitudine creativă față de viață, iar *trebuințele cognitive* descriu setea de a însuși cunoștințe noi, interesul față de noi obiecte, care nu este legată de satisfacerea nevoilor materiale [4, p.325]. Dezvoltarea acestor parametri la tinerii ex-deținuți le-ar trezi interesul față de culorile vieții, completând-o și îmbogățind-o.

În loc de concluzii

Maslov A. a definit actualizarea sinelui drept cea mai înaltă dorință a omului de a-și realiza talentele și abilitățile în societate, manifestând calitățile sale pozitive. Este important ca dezvoltarea acestui proces la tinerii ex-deținuți să nu fie determinat numai de necesitățile societății, a sistemului penitenciar, ci mai degrabă de nevoia internă a persoanei condamnate, adică de motivația acesteia. Actualizarea de sine nu este o chestiune ce ține de înaltă

perfoamanță, ci de înaltă funcționare a individului în societate. Realizând studiul empiric pentru determinarea nivelului de actualizare a sinelui la tinerii ex-deținuți, am constatat scoruri scăzute aproape la toți parametrii actualizării sinelui. În viziunea noastră este necesar implementarea unui program de intervenție psihosocială, organizat sub formă de training cu scopul dezvoltării parametrilor de autoactualizare în cadrul programului de pregătire pentru liberare a persoanelor aflate în detenție, dar și în perioada postdetenție, care ar facilita mult reintegrarea socială și profesională a acestora, ceea ce la rândul său va combate recidiva.

Bibliografie:

1. Cernițanu M. Stimularea dezvoltării motivației de autoactualizare la student. Teză de doctor în psihologie Chișinău, 2007. 227p.
2. Legea nr. 297 din 24.02.1999 cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție.
3. Legea nr. 8-XVI din 14.02.2008 cu privire la probațiune.
4. Maslow A. H. Motivație și personalitate. București: Editura Trei (Motivation and Personality, ediția a III-a. New York: Addison-Wesley. Trad. rom. A. I. Răsuceanu, 2007. 310 p.
5. Raport de monitorizare și evaluare a activității de reintegrare socială a persoanelor liberate din locurile de detenție. coord.: Dorina Ardeleanu, Chișinău: „Cu drag” SRL, 2009. 36 p.
6. Regulamentul privind activitatea consilierilor de probațiune la pregătirea pentru liberare și reintegrare socială a deținuților. Aprobabil prin ordinul OCP nr.159 din 10.12.2013.
7. Тищенко Е. Я. Самореализация личности в уголовно-исполнительной системе. В: Педагогическое образование в России. №1, 2014. С.168-170.
8. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва, 2002. 490 с. Диагностика самоактуализации личности (А.В.Лазукин в адаптации Н.Ф.Калина) С.426-433.
9. <http://www.penitenciar.gov.md/ro/statistica> (accesat 24.09.2017).